

UREĐENA DRŽAVA – OTVOREN PUT U NATO I EU

Dr. sc. Milan Vego, izvanredni profesor

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
Matice Hrvatske b. b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina
milan_vego@net.hr

Sažetak

Cilj i svrha ovog rada je da ukaže na činjenicu da je, bez obzira na geopolitičke promjene u međunarodnim odnosima, napredak Bosne i Hercegovine jedino moguć ako se postigne konsenzus domaćih političkih elita i ostvari zajednička vizija o uređenju ove države. Uz takav odnos snaga i međunarodna zajednica će pomoći da se strateški put u vanjskoj politici, pristup NATO-u i ulazak u Europsku uniju, ostvari. Zemljama Balkana „ide na ruku“ veliki utjecaj Rusije i nastojanja, s druge strane, Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije da u svoje okrilje prime zemlje zainteresirane za europske i euroatlantske integracije prije velikog utjecaja Rusije. Pritom se od domaćih političkih elita očekuje da daju veliki doprinos. Autor se u svom istraživanju služi metodama društvenog istraživanja, analizom sadržaja rada i komparativnom metodom, a rezultati istraživanja će poslužiti za nove znanstvene radove.

Ključne riječi: geopolitičke promjene, Bosna i Hercegovina, euroatlantske integracije, reforme, utjecaj Rusije, terorizam

Organiziranje okruglog stola na temu „Geopolitičke promjene u svijetu i Europi i položaj Bosne i Hercegovine“ od ANU BiH je pun pogodak. U vremenu „krize koja drma Europsku uniju“ i turbulentnih situacija u međunarodnim odnosima svaki znanstveni razgovor na ovu temu je dobro došao, posebno iz ugla Bosne i Hercegovine, koja je za strateški put u vanjskoj politici odabrala pristup NATO-u i ulazak u Europsku uniju. I izbor podtema u okviru glavne teme, a koje su nam ovdje prezentirali uvodničari, posebno kad je riječ o proširenju Europske unije na zemlje tzv. Zapadnog Balkana, predstavlja veoma osmišljen put. Od dobre analize geopolitičkih promjena i odnosa u svijetu prof. Nerzuka Ćurka i nedoumica o završetku raznih transformacija, preko uvodnika prof. Mile Lasića, koji je govorio o sudbini Europske unije i neizvjesnosti zemalja Zapadnog Balkana, te referata prof. Seada Turčala i Ve-

drana Džihica o Europi, ukazano je na trenutno stanje u kojem se nalaze Europska unija i zemlje potencijalni kandidati. Doda li se ovome i tema globalizacija terorizma i opasnosti po Bosnu i Hercegovinu o kojoj je govorio prof. Vlado Azinović, koji je naglasio da je 120 država svijeta uključeno u ISIL, te o stanju u BiH i drugim zemljama okruženja, kao i teme geopolitičke i društvene postavke o integraciji Bosne i Hercegovine u atlantske i euroatlantske integracije o kojima su govorili profesori Mirko Pejanović i Slavo Kukić, te krivičnopravna zaštita od terorizma, uvodničara prof. Miodraga Simovića, imamo cjelokupnu sliku geopolitičkog stanja u Europi. Bez obzira na to „radi li se o kraju Europe kakvu poznajemo i je li Bosna i Hercegovina osuđena na sudbinu međuprostora“ (prof. V. Džihic), mislim da moramo razmišljati pozitivno i vidjeti sve pozitivne i negativne stvari u našoj državi.

Uvod

Daytonska Bosna i Hercegovina je država koja je izgubila prefiks republika i koja je podijeljena na dva entiteta: Federaciju BiH (51%) i Republiku Srpsku (49%) te Distrikt Brčko. Realnost Bosne i Hercegovine je da u njoj žive tri konstitutivna naroda, 17 priznatih nacionalnih manjina te ostali građani. Godine 2003. donesene su smjernice za vanjsku politiku Bosne i Hercegovine, koje su i danas na snazi. Inače, načela vanjske politike Bosne i Hercegovine su suradnja, poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta u obostranom smislu, kako u bilateralnim tako i multilateralnim odnosima. Strateški put Bosne i Hercegovine u vanjskoj politici je pristup NATO-u i uključenje u Europsku uniju. Pristup NATO-u osigurao bi joj kolektivnu sigurnost temeljem članka 5. Statuta NATO-a, a uključenje u Europsku uniju sigurnost na ekonomskom, socijalnom i drugom planu. Taj put nema alternativu kada je riječ o Bosni i Hercegovini jer bi sve drugo bila nesigurnost u ovakvim okolnostima. Na vanjsku politiku svake države, kao subjekta međunarodnih odnosa, utječe unutarnja politika, a unutarnja politika naše države je nedefinirana zbog Aneksa 4. Općeg okvirnog mirovnog sporazuma iz Dayton, koji je Bosnu i Hercegovinu ustrojio kao specifičan protektorat međunarodne zajednice i koji je postao kočnica njenom napretku. Nema zajedničkog stava o tome koji su vanjskopolitički ciljevi i prioriteti Bosne i Hercegovine. Jednostavno rečeno, političkim elitama nije stalo do izgradnje moderne države (Analiza neovisne istraživačke skupine i Friedrich Ebert fondacije). Zašto je Dayton postao kočnica? Njegov prevashodan zadatak bio je da zaustavi nemilosrdni rat, ubijanje i uništavanje materijalnih dobara, i u tome je uspio. On je također bio dobra podloga za daljnju izgradnju Bosne i Hercegovine. Međutim, to se nije dogodilo. Različito tumačenje Daytonskog mirovnog sporazuma

od domaćih političara i ogromne teškoće u postizanju dogovora oko relevantnih pitanja govore da se bilo kakva promjena Sporazuma ne može uraditi bez patronata međunarodne zajednice, u prvom redu SAD-a, i suglasnosti političara u Bosni i Hercegovini. To je bilo jasno i prilikom pregovaranja odnosno potpisivanja Daytonskog sporazuma. Naime, prilikom potpisivanja Sporazuma u Parizu američki predsjednik Bill Clinton, obraćajući se trojici predsjednika (Tuđman, Milošević i Izetbegović), istakao je: „Budete li javno odašiljali poruke kako ste uvjereni u uspjeh, možete promijeniti psihologiju stanja u regiji“ (Chollet, 2007: 407). Ili: „Vidjeli ste što je donio rat. Znae što može donijeti mir. Prigrabite ovu mogućnost i pretvorite je u stvarnost“, preklinjao je američki predsjednik trojicu potpisnika sporazuma (Chollet, 2007: 410). Međutim, po povratku u svoje države svatko je želio izvući najviše iz potpisanog sporazuma. Sporazum iz Dayton je godinama opstruiran, kao što su opstruirani svi mirovni planovi EZ-a (Cutileirov plan, Vance-Owenov, Owen-Stoltenbergov). Međunarodna je zajednica nakon postignutog Sporazuma u Bosnu i Hercegovinu poslala 60 tisuća vojnika iz 40 zemalja. Političari iz Bosne i Hercegovine nisu iskoristili godine kada je Bosna i Hercegovina bila u središtu svjetske javnosti, do 1999. i problema na Kosovu.

U epistemološkom pogledu polazna hipoteza ovog rada je **da bez postignutog konsenzusa domaćih političkih elita Bosna i Hercegovina ne može napredovati prema europskim i euroatlantskim integracijama.**

Analizom sadržaja rada istražuje se utjecaj međunarodne zajednice, posebno Amerike, u izgradnji države Bosne i Hercegovine, te nastojanja domaćih političkih elita u provođenju zacrtanih reformi. Metodom komparacije ukazuje se na odnos Europske unije i Amerike, te koliko unutarnje uređenje utječe na vanjsku politiku.

Nijedan mirovni plan EZ-a i EU – Cutileirov, Vance-Owenov, Owen-Stoltenbergov, Kontaktne skupine – za rješenje krize na prostoru bivše Jugoslavije nije dao nikakve rezultate iz razloga što je Europa bila u transformaciji, zaokupljena reformama o proračunu, te što nije imala vanjsku politiku. S druge strane, SAD, koje su imale loša iskustva iz Somalije i Haitija, nisu se htjele miješati u „balkansko blato“ i prepustile su da problem rješava Europa. Zbog toga, a i zbog nespemnosti domaćih političkih elita, u Sloveniji, Hrvatskoj, a posebno u Bosni i Hercegovini bjesnio je rat koji je odnio desetke tisuća ljudskih života i pricinio ogromnu materijalnu štetu, čime je Bosna i Hercegovina vraćena godinama unazad. Tek pod pritiskom svjetske javnosti i medija Sjedinjene Američke Države se uključuju u rješenje sukoba, najprije Washingtonskim a zatim Daytonskim mirovnim sporazumom, kojim je zaustavljen rat. Vrijeme od 1994. do 2000. godine Bosna i Hercegovina je bila u centru

interesiranja svjetske javnosti. I umjesto da to iskoriste, domaće političke elite prave greške, opstruiraju dogovoreno, nacionalizam buja, a Bosna i Hercegovina nazaduje. To najbolje ilustrira činjenica da su u razdoblju od 1997. do 2002. visoki predstavnici međunarodne zajednice, koristeći se bonskim ovlastima, donijeli 272 relevantne odluke za funkcionalnost države Bosne i Hercegovine i smijenili 80 domaćih političara. Analizirajući ovo razdoblje, a i u razgovoru s visokim predstavnicima Petritschem, Ashdownom te idejnim tvorcem Daytona Richardom Holbrookeom saznao sam da je Amerika u startu mogla zaustaviti krvoproliće na prostoru bivše Jugoslavije da je bilo malo više volje i interesa. Amerika je Daytonskim sporazumom, Aneks 4, stvorila nefunkcionalnu državu koja punih dvadeset godina nikako da krene naprijed. Tu je uloga međunarodne zajednice ogromna i ona ne može dići ruke od Bosne i Hercegovine i pored velike opstrukcije i nepostizanja konsenzusa domaćih političkih elita o viziji budućnosti ove države. Istraživanjem i dugogodišnjim praćenjem stanja u unutarnjoj politici Bosne i Hercegovine došao sam do zaključka da unutarnja situacija utječe na vanjsku politiku, te da bez dogovora nema funkcionalne države, a time ni napretka Bosne i Hercegovine prema NATO-u i EU. Opstruiranja dogovorenog je bilo i kod potpisivanja mirovnih planova EU. Borba za nacionalni identitet nakon raspada Jugoslavije postala je realnost ove države. Komparirajući učinkovitost Europe i Amerike, dolazimo do zaključka da je ista na strani Amerike, koja je bila daleko učinkovitija u rješavanju krize.

Današnja situacija, nakon aplikacije Bosne i Hercegovine za ulazak u EU i kada je dobila Upitnik s 3.242 pitanja na koja treba dati odgovor, zrači optimizmom, dok se nisu pojavili problemi, pa je pitanje hoće li do kraja godine uspjeti predati Upitnik a ne dobiti kandidatski status. Postavlja se i pitanje novog proširenja Europske unije, pa bi Bosna i Hercegovina ostala godinama u nekom vakuumu.

Pitanje provođenja reformi, posebno nakon tzv. novog pristupa, gdje se potenciraju ekonomske i socijalne reforme i provođenje sustava koordinacije – da Bosna i Hercegovina prema Bruxellesu govori jednim glasom, uvijek je problem za domaće političke elite. Dogovor je nešto što je postalo vrlo teško pitanje. Sjetimo se neuspješnog provođenja odluke u predmetu „Sejdić i Finci protiv BiH“ koje je Bosni i Hercegovini oduzelo skoro šest godina. Istraživanje pokazuje da, pored grešaka međunarodne zajednice, za izgradnju funkcionalne demokratske države veliku odgovornost snose vladajuće političke elite. Opstrukcije domaćih elita su posebno vidljive kod mirovnih planova Europske unije (Cutileirov, Vance-Owenov, Owen-Stoltenbergov), koji su jedan za drugim propadali.

Već prilikom raspada bivše Jugoslavije zabilježeni su dijametralno suprotni stavovi čelnika iz pojedinih republika. A s obzirom na to da su Bosnu i Hercegovinu zvali „Jugoslavija u malom“, čelnici triju konstitutivnih naroda u njoj imali su različite stavove u prihvaćanju mirovnih planova Europske zajednice, odnosno Europske unije. Cutileirovim planom nije bila zadovoljna nijedna strana. Hrvati su prihvaćali Uniju, ali ih je zemljovid podijelio, Srbi su nastojali imati državu, a Muslimani nisu bili zadovoljni činjenicom što se Bosna i Hercegovina dijeli na neki „savez država“. Slična je bila situacija s Vance-Owenovim planom: Hrvati su prihvatili sve dokumente, Srbi nisu prihvatili plan jer su morali vratiti veći dio ratom osvojenih teritorija, a muslimanska strana je prihvatila ustavna rješenja i prekid vatre, dok nije bila zadovoljna zemljovidima. Owen-Stoltenbergov plan je ponudio uniju triju republika, konfederalni ustroj države. Tek uključanjem SAD-a, najprije Washingtonskim, a zatim Općim okvirnim sporazumom za mir iz Dayton, nije bilo opstrukcija. Amerika je dirigirala stvari po sustavu „mrkva i batina“. Muslimani su prvi odbili plan, Hrvati su bili nezadovoljni, Srbi također.

Daytonski Ustav BiH kočnica napretka

Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine jedno je od najvažnijih pitanja za ovu zemlju koja je propašću ustavnih promjena u travnju 2006., a pod patronatom Sjedinjenih Država, doživjela silaznu putanju, do danas. Danas je unutarnja situacija daleko složenija nego prije desetak godina. I kao što reče prof. Kasapović (2005: 194) „politički akteri u Bosni i Hercegovini trebaju prihvatiti stvarnost – život u podijeljenom društvu. Da bi taj život bio moguć, državu treba dosljedno urediti kao konsocijacijsku demokraciju“. I bivši predsjednik Ustavnog suda BiH prof. Zvonko Miljko (2006: 186) ističe važnost ustavnih promjena: „bilo koja ustavna rješenja vezana za sva druga pitanja ustavne vlasti nemaju takvo značenje i ne mogu izazvati takve posljedice po društvenu zajednicu kao što mogu učiniti ustavna rješenja koja se odnose na ovaj problem“. Podsjećamo da Bosna i Hercegovina danas nije u žiži interesiranja Sjedinjenih Američkih Država kao u vrijeme 2006., kada je bio američki veleposlanik Douglas McElhaney, ili od 1995. do 1999. godine, u vrijeme Pakta o stabilnosti. Nova-stara krizna područja u svijetu i promjene u američkoj administraciji ne doprinose ubrzanom putu Bosne i Hercegovine ka NATO-u i EU. Bez Amerike Bosna i Hercegovina ne može ostvariti ove korake i postati samostalna i suverena država u kojoj neće biti prisutan visoki predstavnik. Ovakva Europska unija ima velike probleme, koji su kulminirali izbjeglicama i terorističkim akcijama. Na domaćim političkim elitama je velika odgovornost kada je riječ o provođenju reformi. Ispunjavanje Upitnika EU koji je dobila naša država,

da bi dobila status kandidata, zahtijeva ogroman posao. Iskustva nisu dobra jer su se sve reforme veoma sporo provodile i slabo se postizao konsenzus.

Kako izvršiti promjenu Aneksa 4., ustava ove države? Reforma daytonskog Ustava Bosne i Hercegovine mora zadovoljiti tri konstitutivna naroda, 17 nacionalnih manjina i ostale građane. Kako to učiniti veliko je pitanje jer je konsenzus čarobna riječ u ovoj zemlji. U Republici Srpskoj se čvrsto drže Daytona i ne žele njegovu reformu, a u Federaciji je, zbog brojnosti Bošnjaka, stalna majorizacija nad Hrvatima. To je današnja realnost naše države, koju moramo uvažavati jer eventualna reforma Daytona traži suglasnost koju je teško ostvariti. U međunarodnim odnosima to bi se moglo ostvariti pod patronatom SAD-a i sudionika potpisnica Daytona. Nameće se pitanje je li to prioritet nove američke administracije. Ako je suditi prema izjavama bliskih suradnika novoizabranog američkog predsjednika Donalda Trumpa, Bosna i Hercegovina nije među prioritetima za prvih 100 dana nove administracije. Na drugoj strani, ojačana Rusija podržava Republiku Srpsku i Srbiju u njihovim nastojanjima da se ne dira Dayton. Teško je očekivati da će domaće političke elite postići konsenzus oko relevantnih pitanja. Primjera radi, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je čekao punih osam godina da bi zaživio, ali uz pomoć međunarodne zajednice. Mehanizam koordinacije je prihvaćen, ali se već pojavljuju problemi. Kako osigurati da Bosna i Hercegovina prema Bruxellesu govori jednim glasom i po horizontali i vertikalni? Pitanje perspektivne državne vojne imovine već odavno stvara mnoge probleme. Najave Donalda Trumpa da će s Vladimirom Putinom i Rusijom pronaći rješenje za smanjenje tenzija implicira da Amerika neće Rusiji spriječiti utjecaj na Balkanu. Ako se to realizira, neće biti dobre vijesti za Bosnu i Hercegovinu na njenom putu prema europskim i euroatlantskim integracijama. Također, velika je prisutnost Turske, koja nastoji proširiti svoj interes na Balkan. Ovdje se nameće pitanje što će raditi Europska unija? Bivši savjetnik američkog predsjednika Jimmyja Cartera Zbigniew Brzezinski (2004: 38) smatra da „nakon 11. rujna Amerika mora pažljivo preispitati složene odnose s nestabilnim svijetom islama“... ili „U interesu je američke nacionalne sigurnosti da se i muslimanski vjernici počnu doživljavati kao dio globalne zajednice u nastanku“ (Brzezinski, 2004: 49). Analizirajući odnos EU i Turske, Brzezinski (2004: 51) ističe: „Ukoliko EU zatvori svoja vrata Turskoj, opasnost od političko-vjerskog doživljavanja islama ne bi trebalo podcjenjivati.“ Ne zaboravimo da je Europa sada suočena s velikom izbjegličkom krizom, a Turskoj su zatvorena vrata. Iskustva pokazuju da će teško proći stavovi o rušenju nacionalnih stranaka i izgradnja Bosne i Hercegovine kao građanske države. Izborni inženjering i Petritschevi amandmani na Izborni zakon najbolja su potvrda.

Terorizam velika opasnost po državu

Geopolitičku kartu svijeta uveliko mijenja terorizam. Od 11. rujna 2001. i napada na SAD svijet se bori protiv terorizma i ta borba za sada nema pravog rezultata. Situaciju otežava činjenica da „terorizam nema ni telefon ni adresu“ (Vukadinović, intervju M. Vegi, 2005.). Bosna i Hercegovina nije „imuna“ na terorizam (260 povratnika s ratišta u Siriji, Azinović), a bilo je napada na američko veleposlanstvo u Sarajevu krajem 2011., na Hrvate i Srbe). Sjedinjene Države su Bosnu i Hercegovinu stavile na listu zemalja iz kojih njenim građanima i institucijama prijeti opasnost. Odnosi SAD-a i Europske unije uglavnom su bili pozitivni nakon napada jer se stvarala velika antiteroristička koalicija. U svojoj studiji transatlantskih odnosa „Bertelsheimova zaklada ukazuje na probleme i razlike između američke administracije i Europske unije. Transatlantska regija karakterizirana je stupnjem ekonomske međuzavisnosti na jednoj strani i rivalitetom na globalnom tržištu u budućnosti... Sjedinjene Države vide europske vojne resurse kao komplementarne svojim resursima i stratezijskim ciljevima, dok Europljani teže autonomnosti koja bi kasnije bila komplementarna NATO-ovim resursima“ (Vukadinović, Čehulić, 2005: 303-304). Unazad deset godina vanjska politika SAD-a nije se mnogo promijenila. Međutim, najave novoizabranog američkog predsjednika Donalda Trumpa govore o rivalitetu između SAD-a i EU, odnosno NATO-a i obrambenih snaga Europske unije. Razlike između Bushove i Clintonove administracije govore da „Bushova doktrina je zapravo potvrda da trajni mir i sigurnost mogu biti izborni i očuvani samo putem kombinacije američke sile i američkih političkih principa“ (Vukadinović, Čehulić, 2005: 309).

Ako pođemo od činjenice da „Europska unija nije nikada imala svrhu da nadomjesti naciju (Magnette, 2013), možemo se upitati zašto sadašnjih 27 članica (Brexit, V. Britanija) traže „spas“ u Uniji kada je u pitanju ekonomska stabilnost. Ako govorimo o Bosni i Hercegovini, bez obzira na današnje probleme Europske unije, njen put nema alternativu. Jer, ovakva nestabilna i opterećena dubokim unutarnjim podjelama, Bosna i Hercegovina u Uniji može naći svoje „mjesto“. Pristup NATO-u joj daje toliko potrebnu vojnu sigurnost. Ipak sve zavisi od političke volje domaćih elita. Narodi u Bosni i Hercegovini su vezani za svoju povijest, vjeru i kulturu, i to se ne smije previdjeti. Govoreći o krizi Europske unije, prof. Ulrich Beck je u Sarajevu govorio o prevladavanju teškoća za zemlju kakva je Bosna i Hercegovina, ali „ma koliko podijeljeno društvo i država kakva je Bosna i Hercegovina trebali kosmopolitske inpute, za njih se nije htjelo čuti“ (Lasić, 2016: 101). Ignoriranje „hrvatskog pitanja“, u prvom redu od bošnjačkih političkih elita, koje se zalažu za građansku i unitarnu Bosnu i Hercegovinu i jačanje centralne drža-

ve, vrlo je opasno. Pritom bilo kakva disolucija Bosne i Hercegovine kao međunarodno priznate države ne dolazi u obzir. „Federalizacija neke zemlje je u funkciji njenog povezivanja, a ne razbijanja“ (Lasić, 2016: 127). „Hrvati nisu konstitutivni u Federaciji, a kamoli u Republici Srpskoj. Stoga se hrvatska nacionalna politika fokusira na ustavne promjene, ali time dolazi u direktnu konfrontaciju sa bošnjačkom nacionalnom politikom“ (Vlaisavljević, 2015).

Gdje smo onda i što nam je činiti? Ne možemo zatvarati oči pred bosanskohercegovačkom stvarnošću! Moramo također razmišljati o okolnostima i vođenju rata na ovim prostorima, njegovim posljedicama, bujanju nacionalizma i neriješenom nacionalnom pitanju u BiH, kao i svim drugim pitanjima koja mogu utjecati na zadovoljstvo svih koji žive u Bosni i Hercegovini. U Bosni i Hercegovini treba raditi u pravcu rješenja koje bi zadovoljilo građansko i nacionalno. Naravno, ovo pitanje zahtijeva akomodaciju političkih elita. Kriza političkog sustava je tu. Riješit je možemo samo dogovorom, a ne nametanjem rješenja.

Zaključak

Analiziranim problemima i pitanjima te istraživanjem stanja u Bosni i Hercegovini potvrdili smo glavnu hipotezu da bez postizanja unutarnjeg konsenzusa domaćih političkih elita ne može doći do stvaranja funkcionalne i moderne države Bosne i Hercegovine i njenog priključenja NATO-u i Europskoj uniji. Krajnje je vrijeme da domaći političari preuzmu odgovornost za provođenje zacrtanih reformi kako bi zemlja, uz pomoć međunarodne zajednice, Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije, krenula naprijed. S obzirom na to da je međunarodna zajednica, Amerika, ustrojila ovakvu državu, ona mora preuzeti odgovornost i ne smije se dogoditi da se Bosna i Hercegovina prepusti sama sebi jer domaće političke elite nemaju zajedničke vizije o budućnosti Bosne i Hercegovine.

Također, u zaključku naglašavam i veliki problem Bosne i Hercegovine – terorizam i državljane ove zemlje koji su se, nakon sudjelovanja na ratištima Sirije, vratili u zemlju, a na koje ukazuje međunarodna zajednica.

Državu Bosnu i Hercegovinu sačinjavaju tri konstitutivna naroda koji imaju izgrađen vlastiti identitet, 17 nacionalnih manjina i ostali građani, i to se ne može negirati.

Preporuke Europskog parlamenta o ustroju zemlje na načelima federalizma treba uvažavati, jer federalizam i supsidijarnost ne dijele Bosnu i Hercegovinu, već počivaju na diobi vlasti u cjelovitoj, decentraliziranoj državi.

Literatura

- Brzezinski, Z., *Američki izbor: Globalna dominacija ili globalno vodstvo*, Politička kultura, Zagreb i CID Podgorica, 2004.
- Cholet, D., *Tajna povijest Daytonu*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2007.
- Džaja, S. M., *Die politische Realität Jugoslawismus (1918-1991)*, Svjetlo riječi, Sarajevo-Zagreb, 2004.
- Holbrooke, R., *Završiti rat*, Šahinpašić, Sarajevo, 1998.
- Kasapović, M., *Bosna i Hercegovina: podijeljeno društvo i nestabilna država*, Politička kultura, Zagreb, 2005.
- Lasić, M., Referat na okruglom stolu, ANU BiH, Sarajevo, 2016.
- Lijphart, A., *Modeli demokracije*, Politička kultura, Zagreb, 2014.
- Magnette, P., belgijski ministar u vladi, 2013.
- Mahmutćehajić, R., *Kriva politika, Čitanje historije i povjerenja u Bosni*, Radio Kameleon, Tuzla, 1998.
- Opći okvirni mirovni sporazum iz Daytonu, Dokumenti, 1995.
- Vego, M., *Međunarodna zajednica i BiH: Kakva je bila uloga međunarodne zajednice a kakva domaćih elita 1990.-2010.*, Filozofski fakultet, Sveučilište Mostar, 2012.
- Vukadinović, R., Čehulić, L., *Politika europskih integracija*, Biblioteka Europske integracije, Topical, Zagreb, 2005.
- Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin, 1999.

THE ORGANIZED STATE- A FREE WAY TO NATO AND THE EU

Abstract

The goal and the purpose of this paper is to emphasize the fact that regardless of the geopolitical changes in international relations, the progress of Bosnia and Hercegovina is only possible if domestic political elites make a consensus, as well as the common vision of the way in which this state should be organized. Hence only if such relationship among the powers could be made, the EU will help in realization of strategic way in foreign politics - entering the NATO and the EU. Furthermore, the Balkan states benefit from the great influence of Russia on one hand, and the aims of the USA and the EU to accept membership of states interested in European and Euro-Atlantic integrations before the great Russian influence on the other hand. The author of this paper uses methods of social research, contents paper analysis and comparative method, and research results will be used for further scientific papers.

Key words: geopolitical changes, Bosnia and Hercegovina, Euro-Atlantic integrations, reforms, Russian influence, terrorism.